

Gereformeerde Kerken als haar reactie op zijn werk semi-officieel of officieel het zouden brengen op haar eigen kerkelijke pad (catechisaties, bemoeiing met verenigingsleven, etc.) dan vrees ik, dat de bezwaren daartoe te groot zullen zijn bij den bundel, zooals hij nu daar op onze tafel ligt. Hoopt hij daarentegen, dat inderdaad door officieel kerkelijke bemoeienis, niet zonder ernstig rekening te houden met wat buiten de Gereformeerde Kerken leeft, het vraagstuk eener nieuwe psalmberijming in studie genomen zal worden (hetgeen ik, ondanks de groote bezwaren en zelfs ten spijt van de te verwachten onrust, niet alleen van „vriendenkringen”, maar ook van vele trouwe en hartelijk meelevende menschen, toch om vroeger reeds genoemde redenen zou loejuichen), dan geloof ik, dat zijn bundel — trots de bezwaren — wel zóó veel moois geeft inzake de teksten, dat zijn werk in contact met anderen veelszins vrucht kan dragen. De vruchten van dien arbeid zouden dan voor een niet zoo klein deel zelfs kunnen worden „ingedragen” in het eenige daarvoor in aanmerking komende „Jeruzalem”, d.w.z. in de kerk hier beneden. En ik denk daarbij direct aan de Gereformeerde Kerken. Voor een ander deel zal m.i. veel van Ds Hasper's werk móeten losgelaten worden.

Deze losgaten was het, die mij zoo uitvoerig, ook met het oog op latere mogelijkheden, over Ds Hasper's werk deed schrijven. En nu Ds Hasper het verlangt, wil ik ze ook gaarne tegenover zijn nadere „toelichting” handhaven. Wat dus nog te zeggen valt, komt hierna aan de orde. K. S.

UIT DE SCHRIFT

Op het Feest.

„Gij weet, dat na twee dagen het Pascha is, en de Zoon des menschen zal overgeleverd worden om gekruisigd te worden”.

Matth. 26:2.

De hoogste Profeet en Leeraar heeft hier het woord en getuigt van Zijn uitgang, dien Hij zal hebben te volbrengen te Jeruzalem.

Van dat gezichtspunt moeten we de woorden zien, die de Heere hier heeft gesproken.

Het is profetie.

We bevinden ons ergens in de buurt van de Heilige Stad, misschien wel in een woning van het stedeke Bethanië, mogelijk ook op den weg van Jeruzalem daarheen. Doch we willen ons niet al te zeer bezighouden met de vraag naar de plaats waar, die toch niet bevredigend kan worden beantwoord, en die hier ook van ondergeschikt belang is.

Want niet om de plaats gaat het, maar om den tijd.

Het is twee dagen voor het viertien van een der groote Feesten in het Joodsche land: het jaarlijks wederkerende Feest van Pascha zal binnenkort weer worden gehouden, en daarvan gaat de Heere nu profeteeren.

Zijn woorden bevatten profetie.

Heel formeel genomen kan men het ook anders opvatten.

We kunnen alles, wat in dit vers volgt na het: „Gij weet”, daarvan laten afhangen. De zin zou dan zijn, dat ze weten, dat het met twee dagen Pascha is, en óók weten, wat er op dat Pascha met den Heere zal plaats hebben.

We geven de voorkeur aan een andere opvatting, waarbij het „weten” alleen betrekking heeft op de viering van het Feest, en het volgende een profetische voorzegging is, waarin de Heere zijn discipelen aankondigt, wat er op dit Pascha zal gebeuren: Het zal dit jaar een bijzonder karakter dragen.

Na twee dagen wordt de Zoon des menschen overgeleverd en gekruist.

Dat is één van de dingen, die de Heere te voorzeggen heeft, en zoo bereidt Hij de discipelen voor op wat zal komen.

Die hebben dat nodig.

Sinds het oogenblik, dat de verheerlijking op den berg plaats vond, heeft de Heere ook telkens weer tot hen gesproken over Zijn uitgang te Jeruzalem, maar voor het merendeel zijn die woorden langs hen heen gegleden.

Die waren wel hun ooren ingegaan, maar begrepen hadden zij ze niet, omdat ze feitelijk niet konden gelooven, dat er zoiets met den Heere kon gebeuren. Hij zou het wel te donker inzien.

Zoo kwam de tijd wel nader, maar de discipelen waren innerlijk nog zoo goed als onvoorbereid. En daarom mede profeteert Christus er nog eens van, opdat ze door die gebeurtenissen niet al te zeer worden overvallen.

Dat is niet alles.

Ook niet het voornaamste.

Want wanneer de Heere dat voorzegt, dan noemt Hij er ook uitdrukkelijk den dag bij, en wat er op dien dag in Jeruzalem aan de hand is: Gij weet, dat na twee dagen het Pascha is.

Dat noemt Hij er bij.

Niet zooveel. Niet anders, dan den dag, en dat die dag de dag is van het Pascha.

Maar dat is ook juist het punt, waarom het hier gaat, en daardoor wordt door den Heere aan Zijn overlevering en kruisiging een bepaalde kleur gegeven. Want daarmee gaat Hij die zetten in het raam van het Feest, dat op dien dag in Israël wordt gevierd. Daarmee staat Zijn lijden en sterven in verband.

Wat was dat Pascha dan, en wat was het aanknooppingspunt er van met des Heeren lijden en dood?

Och, dat Feest zelf is wel bekend.

Israël zal het straks vieren, als alle jaren is geschied; als eeuwen lang gebeurde, zij het ook met een kleine wijziging in het ritueel; de hoofdzak is toch onveranderd: Ze gaan straks een lam slachten, dat naar het voorschrift bereiden, en zoo gedenken aan de roemrijke bevrijding uit de macht van den Egyptischen tiran, die hen in knechtschap ten onder gebracht onderdrukte en deed dienen met ondragelijke lasten; ze zullen zoo tegelijk ook gedenken, hoe ze door den HEERE geleid als Zijn verlore volk de reis hebben aanvaard naar het land der vreugde en vrijheid huns Gods.

Maar zoo had dat Feest van Pascha een dubbele betekenis voor hen: Het was het Feest der natuurlijke en geestelijke vrijmaking van Israël, welke laatste symbolisch door de eerste werd voorgesteld.

Ook dat stond reeds in verband met Christus. Dat rustte reeds op hetgeen Hij zou komen doen als het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.

Thans is de Heere gekomen om dat werk, dat aan die bevrijding ten grondslag ligt, te verrichten; nu gaat Hij dat doen, waar het Pascha reeds heenwees: helgeen door het de eeuwen door reeds gevierde Paascheest symbolisch voorgesteld werd en voorafgebeeld, wordt nu werkelijkheid.

Daarom zal het ook „op het Feest” gebeuren.

Die dag vormt een noodzakelijk element in dat werk des Heeren. Want anders zou het worden losgemaakt van de bedoeling, die het heeft: dan zou het geen Paaschewerk zijn.

En dat komt de Heere doen.

Zijn schaduw ging vooruit.

Nu komt Hij zelf.

Maar zoo, dat Hij aan die schaduw nog vast zit; daarvan kan Hij niet zoo maar los worden; daarbij moet het ene in het andere overgaan: Zijn werk van heden is de vervulling van het Feest. En daarom moet het heden ook op het Feest!

Dat was de dag.

Dat het vleeloos Lam geslacht werd,

En de losprijs aangebracht werd,

Der gevangene creatuur.

VAN RAALTE.

KERKELUK LEVEN

Prof. Hepp over de ziel. (II.)

Nadat mijn eerste artikel verschenen was, ontving ik onderstaand artikel van Ds J. M. Spier te 's-Graven-deel, met verzoek het te willen opnemen in „De Reformatie”. Aan dit verzoek voldoe ik gaarne. Tegenover de polemiek, die Prof. Hepp onder bijval van Prof. Dr H. H. Kuyper, tegen de zakelijke leeringen van broeders in eigen huis richt, past vooreerst geen beter wapen dan dat der concrete aanduiding zoowel van namen als van problemen. En daarom is het goed, als het gereformeerde volk hoort, waar het eigenlijk over loopt bij degenen, die door Prof. Hepp, zonder namen te noemen, worden bestreden.

Hier volgt het artikel van Ds Spier:

Een paar noodzakelijke kanttekeningen bij de jongste brochure van Prof. Hepp.

De tweede brochure van Prof. Dr V. Hepp uit de reeks „Dreigende deformatie” is verschenen onder de titel: „Het voortbestaan, de onsterfelijkheid en de substantiëleit van de ziel”.

Het is niet mijn bedoeling deze brochure hier in den brede te gaan bespreken. Dat zullen anderen wel doen.

Maar het zij mij vergund ons Gereformeerde volk te wijzen op een enkel zeer voornaam punt, dat in dit geschrift van Prof. Hepp niet wordt aangeroerd en dat toch van essentiële betekenis is in het onderhavig probleem.

Hoewel Prof. Hepp zich vleit in alles de „objectiviteit” te hebben betracht, moet dit toch op een cardinaal punt worden ontkend.

Immers, wat is het geval?

Prof. Hepp citeert in deze brochure o.a. dhr A. Janse, Prof. Vollenhoven en Prof. Dooyeweerd en spreekt op verschillende plaatsen het anathema uit over de calvinistische wijsbegeerte, die door de genoemde professoren geconcipteerd is.

Maar Prof. Hepp heeft vergeten vier dingen aan ons volk te vertellen, die niet hadden mogen vergeten worden, wanneer men de calvinistische wijsbegeerte wil onderwerpen aan het oordeel van het Gereformeerde volk.

Dit zijn de volgende vier feiten.

1. Ook de calvinistische wijsbegeerte spreekt van

„ziel”, maar bedoelt daar dan mee — in overeenstemming met de Bijbel — den mens als levende ziel (zie Genesis 2:7), d.w.z. den volmen mens met z'n „hart en leven” (zie onder 2), met z'n gaven en krachten, den mens in alle verbanden en verhoudingen, waarin God hem plaatste in z'n tijdelijk bestaan op aarde. Het gebruik van het woord „ziel” in deze zin is meer Schriftuurlijk dan de onder velen gangbare mening, dat de „ziel” zou zijn het „hogere”, het „goddelijke” in den mens. Deze laatste opvatting is afkomstig uit heidense wijsbegeerte, die in de tijd van kerkvaders en middeleeuwen in het christendom geïmporteerd is.

2. De calvinistische wijsbegeerte onderscheidt „hart en leven” bij den mens. Ook dit is echt naar het Woord van God. Onder het hart wordt dan verstaan het centrum van het ganse menselijk bestaan, waar de verhouding van den mens tot God bepaald wordt en waaruit z'n hele leven, z'n denken, voelen, liefhebben, geloven enz. voortkomt. Zeer duidelijk leren de beoefenaars van deze wijsbegeerte, dat het hart van den mens niet aan de tijdsorde onderworpen is; het hart gaat al het tijdelijke, het voorbijgaande, het vergankelijke, te boven. Om dit gevoelen met Schrift-plaatsen te staven, herinneren we aan de volgende Schrift-geveens: uit het hart zijn de uitgangen des levens; m'n zoön geef Mij uw hart; schep mij een rein hart, o God; van binnen uit het hart der menschen komen voort kwade gedachten, overspelen...; een stenen hart en een vlezen hart; God heeft den mens de eeuw (d.i. de eeuwigheid) in het hart gelegd; enz. enz.

Uit het hart als de religieuze wortel van het menselijk bestaan komt dus volgens de Heilige Schrift het „leven” voort, de „uitgangen des levens”. Deze levensuitgangen, functies genoemd, worden door de Schriftuurlijke wijsbegeerte nauwkeurig onderscheiden en onderzocht in hun eigen aard (sovereiniteit in eigen kring) en in hun samenhangen onderling. Deze functies, die in tegenstelling met het hart, wél aan de tijdsorde zijn onderworpen, zijn de volgende: getal, ruimte, beweging, organisch leven, gevoel, denken, geschiedenis, taal, omgang, oeconomisch leven, aesthetisch leven, rechtsleven, liefdeleven en gevoelsleven.

3. Een van deze functies is dus het gevoel, in de wetenschap genoemd het psychische. Dit psychische mag dus in geen geval met het „hart” worden verzeelvigd en iemand, die zich de vraag stelt: leert de calvinistische wijsbegeerte wel de „onsterfelijkheid der ziel” mag zich op dat psychische niet blind staren en vergeten, dat het slechts een uitgang van het hart is. Dit doet helaas Prof. Hepp, die daarom in z'n oordeel zo bedroevend onbillijk is.

4. De positieve gedachten, die in het bovenstaande zeer kort zijn aangegeven, liggen heel dicht bij de levenspraktijk. Men denke bijv. eens aan een zeggwijze als deze: „veel gevoel en weinig hart”, waarin ook het psychische duidelijk van het hart als centrum van het bestaan wordt onderscheiden. Daar komt nog bij, dat deze onderscheiding goede dienst bewijst bij de karakterisering van verschillende tijdperken der geschiedenis. De periode vóór de Franse revolutie was overgevoelig, maar het hart der menschen leefde toen van den HEERE af. Zien we hetzelfde niet herhaaldelijk in de geschiedenis van het oude bondsvolk?

Indien Prof. Hepp daarom de vraag gaat stellen: wat leert deze wijsbegeerte omtrent de „ziel” van den mens („ziel” dan genomen in de zin van de onsterfelijkheid kern), dan eist de billijkheid, dat hij niet moet gaan onderzoeken wat Prof. Vollenhoven e.s. zegt van het psychische, maar wat de opvatting van laatste-genoemden is omtrent het hart des menschen. Had hij dit gedaan, en dit had hij behoren te doen, dan was z'n beschuldiging van afwijking der belijdenis in de pen gebleven; dan had hij ook het verwijt van „functionalisme” (d.i. de dwaling, die alleen maar met de functies rekent en het hart voorbijziet), niet neergeschreven, doch zich juist verblijd in het feit, dat de calvinistische wijsbegeerte sinds jaar en dag een hardnekkige strijd voert tegen alle functionalisme, dat met de Woord-openbaring in flagrante tegenspraak is.

Tenslotte nog iets over het „voortbestaan”, de „onsterfelijkheid” en de „substantie” van de menselijke „ziel”, maar dan verstaan in de zin van „hart”.

Geen enkele voorstander van de Schriftuurlijke wijsbegeerte heeft ooit dit voortbestaan geloofend. Prof. Schilder heeft er reeds op gewezen vorige week, dat de enige bewijsplaats, die Prof. Hepp aanvoert, juist het tegendeel bewijst. Het is ook niet te bewijzen om de eenvoudige reden, dat het niet waar is. Dhr A. Janse belijdt evengoed als ieder Gereformeerde, dat zowel de gelovigen als de ongelovigen na de dood voortbestaan. Dat weet ons volk, dat zijn publicaties gelezen heeft, zeer wel.

Aangaande het woord „onsterfelijkheid” hebben de personen, die door Prof. Hepp worden aangeklaagd, de vraag gesteld, of de strijd tegen de voorstanders van de z.g.n. „conditionele onsterfelijkheid” niet gemakkelijker wordt, wanneer men dit woord — alweer volgens de Schrift — los maakt van het „voortbestaan” en het dus slechts gebruikt in één betekenis, n.l. deel hebben aan het eeuwige leven, door Christus Jezus, die het Leven is. Daarom leren zij, dat alle menschen na de dood en na het eindoordeel blijven voortbestaan. Maar zij menen, dat het zuiverder is het voortbestaan van de ongelovigen, immers een voortbestaan in de eeuwige dood, niet aan te duiden met het woord „onsterfelijkheid”. En hiermee zijn ze in gezelschap van Dr A. B. Kuyper en Dr H. Bavinck. Zegt echter art. 37 der Nederl. Geloofsbelijdenis ook van de ongelovigen, dat ze „onsterfelijk worden”, dan bedoelt daarmee dit art., dat lichaam en ziel niet meer uiteengaan en dat God geen schepsel zal vernietigen, hetgeen we allen van ganser harte onderschrijven.

De gangbare theorieën over „substantie” zijn allemaal... functionalistisch, voor ons onbruikbaar, hetgeen Prof. Hepp zelf toestemt. Mocht Prof. Hepp een nieuwe theorie daaromtrent voordragen, waartegen dit bezwaar niet geldt, hij kan zich er van verzekerd houden, dat Prof. Vollenhoven e.s. deze met blijdschap zullen begroeten. Maar dan zal die nieuwe theorie hierin van

alle voorga niet meer c in zich z afgoderij. willen bew Schrift en Wie deze worden vo van mense lijke beschr en onze lie 's-Gr.

Tot zoov Met het deze week spreking

Citatens

In „De I zijn meeni in de rubr met „cita Kuyper S de „ziel”. Z heeft, en a te willen desverling ik als red Heraut” n

Ik heb voor deze, daarvoor a voorbeeld den niet b chologie” gevraagd, tot voorzie voorzichti (9 Febr., ' heeft gesce genoemde Bavinck's tuiging scholastie der verma Bavinck geveve hen, die C prijsgaven anderen - is voorges lijn Bavin voorzichte Maar v schap, e schouder, zelf, zonde gaarne n te voren, van die s af gehad en ik zou

Want h geweest, a den indru Ds Veen hetzij in van den Dr J. W Dr D. H de op B critiseere mijn mee verstaan rigens. En pre- zien van van die Als me tuschen biedigd”, meerde meeninge Prof. Vo en het v helpt toe te wijze heel ve bedenke omdat B zijn wer „afwijke ook als niet ha Precies nauwke minolog voor an beteeke niet los

Het v leden v met nar al vers ik bedo gelezen „bron” Prof. H gen” b het voe gen” v